

Novi davki.

Komaj je potihnil preširni vrisk nekterih ljudi, da je zbornica gospôska državnega zbora po sprejeti novi zakonski postavi razušila konkordat, je — kakor sama stara „Pressa“ pravi — finančni minister dr. Brestel s svojimi davkovskimi predlogi kakor „z mrzlo vodo polil srca, ki so ravno pred vročega veselja kipela.“ Na milijone in milijone družih ljudi, ki s svojimi žulji plačujejo davek, so željno čakali: ali bode res, kar nekteri norčavi svobodnjaki trdijo, da po odpravljenem konkordatu nastopi v Avstriji izveličavni čas, po katerem bode hipoma vse bolje? Al glejte čudno naključbo! — 3 dni po tistem dnevu (21. sušca), ki so ga omenjeni svobodnjaki sè zlatimi črkami pisali v prático državno, stopi minister dr. Brestl na oder državnega zbora in, kakor sam pravi, težkega srca zbornici poslancev podaja 5 tabélj, to je, 5 novih postav, na katerih so napisani novi davki in še drugi pomočki, s kterimi minister misli državo saj začasno rešiti denarnih zadrég. Prva postava zadeva davek na kupóne državnih obligacij in pa predelek nekterih državnih obligacij v eno novo obligacijo, da se po tej poti doseže enost (unification) državnega dolga. Druga postava zadeva davek na premoženje. Tretja: povišanje davka od vsakoršnih loterijnih dobitkov (razun male loterije) od 5 na 15 od sto. Četrta: izdavanje novih bankovcev za 20 milijonov. Peta: prodaj nekterih državnih grajščin, rudnikov itd.

Poslušajmo zdaj samega ministra, kako teh 5 postav izročuje zbornici poslancev sè željo, naj jih potrdi.

Minister začenja svoj govor s tem, da pravi, da državni (cesarski) kasi primanjkuje za letošnje leto 52 milijonov goldinarjev. Dozdaj — pravi — smo leto za letom delali nove dolgove in s tem si čedalje bolj podkopavali kredit. Temu mora enkrat konec biti, sicer gremo čedalje bolj rakovo pot. Skrbeti pa moramo ne le za letos, temuč tudi za prihodnost. Ogerska dežela ni vzela toliko državnega dolga na se, kakor bi ga bila imela vzeti (rajski sad dvalizma!). Vlada bo si, govori minister na dalje, stroške zmanjšala, da bo uradnikov iz službe izpustila; al oni morajo vendar mirovino (penzijo) dobivati, družim pa, kterim se bode zdaj več dela naložilo, se mora dati viša plača. Če dobro gré, prihranimo prvo leto 2 milijona, in v drugem 4 milijone. Na vsaki način bode za prihodnja 3 leta zmanjkalo 150 milijonov gld. — Na pósodo vzeti teh 150 milijonov — pravi — to ne gré, ker bi si s takim posojilom nakopali 10 milijonov novih obresti (činžev) na leto. Tudi to, da bi za 150 milijonov novih bankovcev izdali, ne gré, kajti ažijo srebernega denarja bi s tem še bolj povišali. Izdajo novih bankovcev si moramo prihraniti do onega časa sile, ako bi se nam kaka nova vojska vnela. Sicer se zdaj še nikjer ne vidi, da bi vojsko dobili; al stanovitega mirú za prihodnja leta tudi težko moremo upati. Ogri plačajo blizo 12 milijonov manjk državnemu dolgu, kakor bi imeli plačati. Teh 12 milijonov moremo si pridobiti, ako pri državnih obligacijah (kamor pa, na priliko, obligacije zemljiščine odveze in še nekatere druge ne spadajo) pri kupónih namesti 7 od sto odbijemo 12 od sto, in tedaj namesti 5 gld. plača država le 4 gld. 40 kr., sicer pa tudi nekatere obligacije prenaredi v nove tako, da bi se od njih za vse prihodnje čase le obresti plačevale, obligacije pa lastnikom ne povrnile več nazaj. — Vrh vsega tega naj se prodá državnih grajščin, rudnikov, fužin itd. za 21 milijonov gold. Po vsem tem bi se za prihodnja 3 leta državna primanjlkava znižala na 70 milijonov gld. — Kako pa — vpraša minister dalje — te dobiti? Ako tisti, ki imajo obligacije, morajo za-

dovoljni biti z manjšimi obresti, treba — pravi minister — da tudi drugi, ki imajo zemljišča (grunt), hiše ali drugo premakljivo premoženje, svoj del plačajo, in to za 3 leta (1868. 1869. 1870.) tako, da 6. del tega davka plačajo meseca rožnika in grudna vsako leto skozi 3 leta. Od vrednosti zemljišč bi plačali za ta 3 leta po 1 gold. 20 kr. od 100 gold., od vrednosti hiš po 90 krajcarjev od 100 gold., od vrednosti premakljivega premoženja (premoženja, ki ga ima kdo v kupčii, obrtnii, fužinarstvu, v izposojenem denarji) pa 1 gold. 50 kr. od 100 gold. Čegar premoženje ne presega 1500 gold., ne plača nič, pa tudi od višega premoženja se odbije 1500 gold. Vesta davek od premoženja bi utegnil v 3 letih donášati blizo 65 milijonov gld., in tako bi se primanjlkava zeló pobotala. — Minister sam pripoznava, kako težko bojo zadeli ti davki ljudstvo; al kar naravnost reče, da sila kola lomi. Potem pa si še sam stavi vprašanje: ali čez 3 leta ne bo davkov od premoženja več treba? — a na to vprašanje si sam ne vé gotovega odgovora, ker dandanes nobena živa duša ne vidi v prihodnost. — Tako minister.

Dozdaj še nismo brali nobenega neodvisnega časnika in nismo slišali še nobenega človeka, ki ima srce za kmetiške in hišne gospodarje, da bi pritrdil predlogu ministrovemu, kteri zemljiščem in hišam, ki že tako komaj dihaljo pod bremenom davka, še nove davke naklada. Kaj minister, ko je izdelaval svoj načrt, nikakor ni premislil tega, da državo hoče rešiti s pogubo kmetovalcev, obrtnikov in hišnikov? Saj sta že dva ministra pred njim sama očitno rekla, da zemljiščni davek se ne dá nikakor više napeti! Kaj neki je država potem, ako državljani pridejo celó na beraško palico? Zeló hudo bi tudi marsikoga zadelo to, da se obrestim, ki jih donašajo obligacije, odbije po 12 od 100 gold. Mislimo si le kako vdovo ali pa kakega siroteka, ki s to mrvico premoženja, ki ga jej je v obligacijah zapustil mož ali so mu ga zapustili starši, zdaj komaj izhaja, ko le 7 od 100 pušča državi, v prihodnje pa se bi jej moralo puščati 12.

To je gotovo, da je država v denarni stiski in zavoljo trdovratnosti Ogrov še v huji, in da res potrebuje denarja; al vzame naj se tam, kjer so veliki kupi; davek naj se naloži na lišp — kakor v nekterih družih državah — in na potrato, na cigare in tobak, znižajo naj se visoke plače velikašem in mnogi nepotrební stroški. Nadjamo se za trdno, da poslanci, kteri poznajo reve posamnih dežel, bojo z odkritosrečno besedo in kar naravnost — saj kar se zemljišč in hiš tiče — ministru rekli: „ne moremo!“

Socijalno-cerkvene stvari.

0 praznovanji nedelj in praznikov.

Kadar kruha manjka, skušajo ga ljudje iskati po vseh kotih, nekteri prav po čudnih potih. In tako je prišlo dandanes tudi to vprašanje na vrsto: ali bi se ne dalo delavcem pomagati, da bi se izbrisali prazniki in nedelje iz pratike in bi se smelo delati vsaki dan v letu, ki ga je Bog dal? Tiste baže ljudje, ki so jim dandanes cerkvene postave hud trn v peti, merijo tudi na praznike, kakor so „Novice“ že enkrat omenile v obširnem sestavku.

Te dni nam je prišel v roke zvezek časnika „Reform“, kteri tudi to reč pretresa. Šuzelka gotovo stoji v prvi vrsti svobodoljubnih mož, vendar njemu svobodoljubje ni še možganov zmešalo, zato tudi s prepričavno besedo pobija nasprotnike praznikov. Berite, kaj pravi:

„V obravnavo, da se odpravijo postave o odrtiji, vplelo se je tudi vprašanje o praznikih, in zanimivo je to, da baron Beust je prvi udaril na ta zvon. Tožba, da preveliko praznikov škoduje gospodarstvu, je že stara. Dandanašnje gibanje v Avstriji pa veliko dalje meri; ono sega po vseh praznikih, torej tudi po nedelji. To se vidi iz tega, ker se sila visoko ceni škoda, katero prazniki vzrokujejo gospodarstvu; kajti če se odpravijo sami prazniki, škoda je tako majhena, da skoro ni vredno z gospodarskega ozira govoriti o njej. V Avstrii namreč imamo le 13 splošnih praznikov*), in če prištejemo še praznike deželnih patronov, štejejo jih še enega ali dva več. — Morda je ktera dežela, da bi opustila praznik svojega patrona; gotovo si pa ne bodo dali vzeti Magjari praznika sv. Štefana, Čehi svojega Venceslava in Ivana Nepomučana ne itd. Izmed 15 splošnih praznikov menda vendar ne bo nikdo hotel izbrisati božičnega praznika in obrezovanja Gospodovega ali novega leta dne; ostalo bi toraj le še 13 splošnih praznikov; če se ti odpravijo in se ljudje res sploh poprimejo dela o teh dneh, spravi se res mnogo zaslužka**) na dan, gotovo pa ne toliko, da bi bilo Avstriji pomagano v njeni denarni stiski, ali celo da bi se, kakor je poslanec Skene rekel, poplačali državni dolgovi. Naj tu le mimogredé opomnimo, da so to pač čudni ljudstveni prijatelji, ki zahtevajo, naj delavci s svojim potom poplačajo državni dolg! Mnogo sovražnikov imajo prazniki sv. Štefana, velikonočni in binkoštni pondeljek. Toda, ljubi Bog! ali naj bi naši delavci nikdar ne imeli dveh praznikov zapored? — Največ protivnikov imajo pa štirje Marijini prazniki. Toda katoličani, zlasti pa ženski spól si teh praznikov nikakor ne bode dal vzeti, in da bi si jih tudi dali, ubogo malo je s 4 dnevi pomagano národnemu gospodarstvu; prav taka je tudi s prazniki: sv. 3 treh kraljev, darovanja, vnebohoda, sv. Rešnjega telesa, sv. Petra in Pavla in vseh Svetnikov. — Vse to kaže, da protivniki praznikov dalje merijo, na to namreč, da se odpravijo tudi nedelje. Mi smo tega prepričanja, da si ne more nobena pravična vlada, naj stoji na katerem koli verskem stališču, predrzniti, ljudstvu odpraviti dan Gospodov. Vsi verski ustanovitelji in vsi modri postavodajavci vseh časov so spoznali, da vsaki teden je en dan koristen in potreben za duševno povzdigo, za počitek in čisto človeško prostost. Škoda, ki se z nedeljami dela gospodarstvu, dá se res skoro do solda preračunati; a kdo more preračunati visoko korist prazniških počitnih dni v fizičnem, duševnem in нравnem obziru? Kdor ne pozná te koristi, ta sploh ne pozná človeškega rodú. Ozrimo se na narode, kateri se nam stavijo na izgled. Angleži, katerim je gotovo jako mar za materijalen dobiček, nedeljo jako ostro praznujejo, še bolj pa severni Amerikani.

Kolikor bi se pa tudi zaslužilo v 52 nedeljah, to nas vendar ne reši nevarnosti, ki žuga iz socijalnega obzira. Na Francozkem nobenega praznika ostro ne praznujejo, še celo ob nedeljah očitno delajo, in vendar se je prav na Francozkem bati največe nevarnosti iz družinskega obzira. Vrh tega, če se tudi odpravijo prazniki, se menda vendar ne bode dalje seglo, kakor

da ne bode več prepovedano delati ob nedeljah, kajti svobodomiselna vlada menda vendar ne bo ljudi silila delati, kakor baron Beust menda tudi ne misli Avstrijancev celo tako prenarediti, da bi si sreče iskali v tem, da bi tako uborno živeli, kakor živijo Saksonci.

Določno pa se mora krinka z obraza potegniti hlimbi, češ, da se imajo prazniki odpraviti z demokratičnega stališča, to je, iz ljubezni do delajočega ljudstva. Grozovito je pa to, da se za odpravo praznikov potegujejo prav oni, ki so tako srečni, da sami imajo praznikov, kolikor jih le hočejo; oni, ki ne zgrešijo nobenega lepega dneva, da ne bi peljali se kam; oni, ki se vsak dan lepo sprehajajo, kolikor se jim poljubi; oni, ki vsako leto cele tedne ali mesce počitka iščejo na popotovanji ali v toplicah, oni, ki jim malo ur mine, da ne bi bili v gostilnicah ali kavarnah; oni, ki se dan na dan razveseljujejo v glediščih in v družbah. Prav taki hočejo, da bi ljudstvo skozi celo leto dan na dan od zore do mraka težko delalo v zatuhlih delavnicah; prav oni hočejo, da bi ljudstvo imelo veselje le nad delom, da ne bi imelo nobenega počitka, razun po noči in v grobu!“ — To so pač „precartani“ ljudstveni prijatelji!? Bog varuj ljudstva takih osrečnjakov.

Družbine stvari.

0 zadevah slovenske Matice.

Načrt novih Maticinih pravil.

Namen.

§. 1. Matici slovenski, ki ima sedež v Ljubljani, je namen, slovenskemu narodu pripomoči do prave omike s tem, da primerne knjige v slovenskem jeziku na svitlo daje ali vsaj podpira, da se izdadé.

Udje.

§. 2. Ud slovenske Matice je, kdor naznanivši društvenemu odboru svoj pristop

- a) kot ustanovnik plača 50 gold. a. v. precej ali v petletnih obrokih, ali pa
- b) kot letnik se zaveže, da bode Matici plačeval po 2 gold. a. v. na leto.
- c) Častne ude izvoli veliki zbor.

§. 3. Kdor ne bi v redu plačeval, in sicer ne vsaj v prvi polovici vsacega leta, kolikor je podpisal Matici podpore, tak se po odborovem sklepu sme izbrisati izmed družbenikov.

§. 4. Vsak ud ima pravico:

- a) podajati društvu nasvete po odboru;
- b) priti na veliki zbor, udeleževati se v njem razgovorov, glasovati in voliti odbornike, pa tudi sam biti izvoljen;
- c) prejeti vsako leto poročilo o tem, kaj je storilo društvo, kako je gospodarilo z novci, in dobiti tudi imenik vseh družabnikov.

§. 5. Vsak častni ud in vsak ustanovnik dobiva po en iztisek vsake knjige, kolikor jih društvo dá na svitlo. — Letniki pa dobivajo po odborovem sklepu na leto vsaj po toliko taci ob Maticinih stroških natisnjenih knjig, da bodo te knjige po prodalni ceni vredne vsaj polovico toliko, kolikor so po tej ceni vredne vse knjige, kar jih društvo dá tisto leto na svitlo.

§. 6. Ali udje dobodo, ali ne, po nižji ceni knjige, ktere so prišle z Maticino pomočjo na svitlo, to mora za vsako priliko posebej odbor odločiti in razglasiti.

§. 7. Knjižnice in družbe so nesmrtné; če se torej hočejo zagotoviti, da bodo prejemale vse knjige, kolikor jih na svitlo dá Matica, morajo plačati po 100 gld. a. v. ali precej, ali pa v petletnih obrokih.

*) Številka jih šteje le 13, pa jih je 15, namreč: 1. Čistega spočetja M. D.; 2. Božič; 3. sv. Štefana; 4. Obrezovanja (novega leta dan); 5. Sv. 3 kraljev; 6. Svečnica; 7. Mar. oznanjenje; 8. Velikonočni pondeljek; 9. Vnebohoda; 10. Binkoštni pondeljek; 11. Sv. Rešnje telo; 12. Sv. Petra in Pavla; 13. Mariino vnebovzetje; 14. Mar. rojstvo in 15. Vseh svetnikov; 16. deželni patron.

**) „P. Lloyd“ in dr. Klunov „Volkswirth“ sta preračunila, da si le rokodelci in kmetje zaslužijo 10 milijonov goldinarjev na dan. Ali je pa tudi res, to naj nam dokažeta. Mi ozir tega zaslužka bralce zavračamo na 10. stran letošnjih „Novic.“